

ODTÜ MEDYA TOPLULUĞU- YAZHOCAM

ODTÜ Tarihi: Kemal Kurdaş Dönemi [Bölüm 5]

Yazar: Merve Kablan, 13 Haziran 2019

ODTÜ'yü ODTÜ yapan değerler arasında Kemal Kurdaş Dönemi'nde atılan adımlar önemli bir yere sahiptir. 21 Kasım 1961'den 30 Kasım 1969'a kadar uzanan bu dönemde yapılan en büyük gelişme ise ODTÜ'nün meclis barakalarından kampüs yaşamına geçişidir.

ODTÜ'nün 50. yılı dolayısıyla hazırlanan sunularda bu dönemle ilgili şöyle bahsedilmektedir:

'Kurdaş'ın sekiz yıl önce Türkiye Büyük Millet Meclisi bahçesindeki barakalarda başlayan üniversite yaratma çabası ve 1994 yılında Ağa Han Mimarlık ödülüyle taçlandırılan ağaçlandırma çalışmaları, üniversite gençliğinin rüyalarını süsleyen Türkiye'nin ilk kampüs üniversitesi olmasının ötesinde, Türkiye'nin ekonomik, teknolojik ve sosyal kalkınma savaşının öncülerinin ve yaratıcılarının kaynağı olmuştur.'

Göreve başladığı günün ertesinde kampüs yeri için tartışılan Etimesgut Şeker Fabrikası ve Balgat (bugünkü kampüsün bulunduğu alan) arazilerini yerinde incelemeye çıkan Kurdaş, gerek dar bir alan oluşu, gerek etrafının askeriye ve havaalanıyla çevrili oluşu, gerekse bölgeden pis kokulu Çubuk Çayı'nın geçmesi nedenleriyle Şeker Fabrikası'nda modern bir üniversitenin gelişip serpilemeyeceğini; oysa çok daha geniş bir arazi olan Balgat Yalıncağ Köyü önündeki yamaçların, yemyeşil bir orman içinde ideal bir üniversite inşa yeri olduğunu belirtiyor.

Kemal Kurdaş'ın arazinin yeri belirlendikten sonraki ilk işi ağaçlandırma çalışmalarını başlatmak oluyor. Bu bağlamda 3 Aralık 1961'de işçisi, öğrencisi, akademisyeni, idari personeli, eş ve çocukları bütün ODTÜ bileşenleriyle birlikte ilk ağaç dikme bayramı gerçekleştiriliyor. Kemal Kurdaş o günü şu sözlerle anlatıyor:

" 3 Aralık'ta ben üniversiteyi barakalardan aldım, zaten üniversite bir ortaokul büyüklüğündeydi yani 350 talebesi falan vardı. Oradan buraya (şu anki kampüs alanına) öğrenciler, önde bando takımları ve bayraklarla yürüdük. Ben çok heyecanlandım, çocukların heyecanını sevdim, hocaların heyecanını sevdim ve o akşam içimden: 'Ben bu üniversiteyi yaparım burada heyecan var.' dedim."

Peki bu ağaçlar nasıl dikildi? Kemal Kurdaş her pazar elinde sopa ile yurtlara dalar; uyuyanları uyandırır; uyanıkları etrafına toplayıp hep beraber ağaç dikmeye giderlermiş. Hatta ileride karşılaştığı öğrencileri ona kendilerini *'Efendim, ben 1.Yurt'a girince soldaki ilk odada yatan öğrenciydim; yani sopayı ilk yiyen öğrenci.'* veya *'Efendim, sizin yurda girdiğinizi gürültüden anlar, hemen giyinir, siz bize erişmeden evvel koridora çıkar caka ile dolaşırdım. Ben de sizlerle ağaç dikenlerdenim.'* şeklinde tanıtlarmış.

Ağaçlandırma çalışmalarına katılan, aynı zamanda ilk yabancı uyruklu öğrenci olan Tanvir Wasti de şunları söylüyor: *'Biz barakalarda iken otobüslerle gelip ağaç dikme törenlerine katılıyorduk. Meclis bölgesi ile burası arasındaki arazi boştu, yollar bile iyi değildi. Onun için büyük bir macera olurdu bizler için.'*

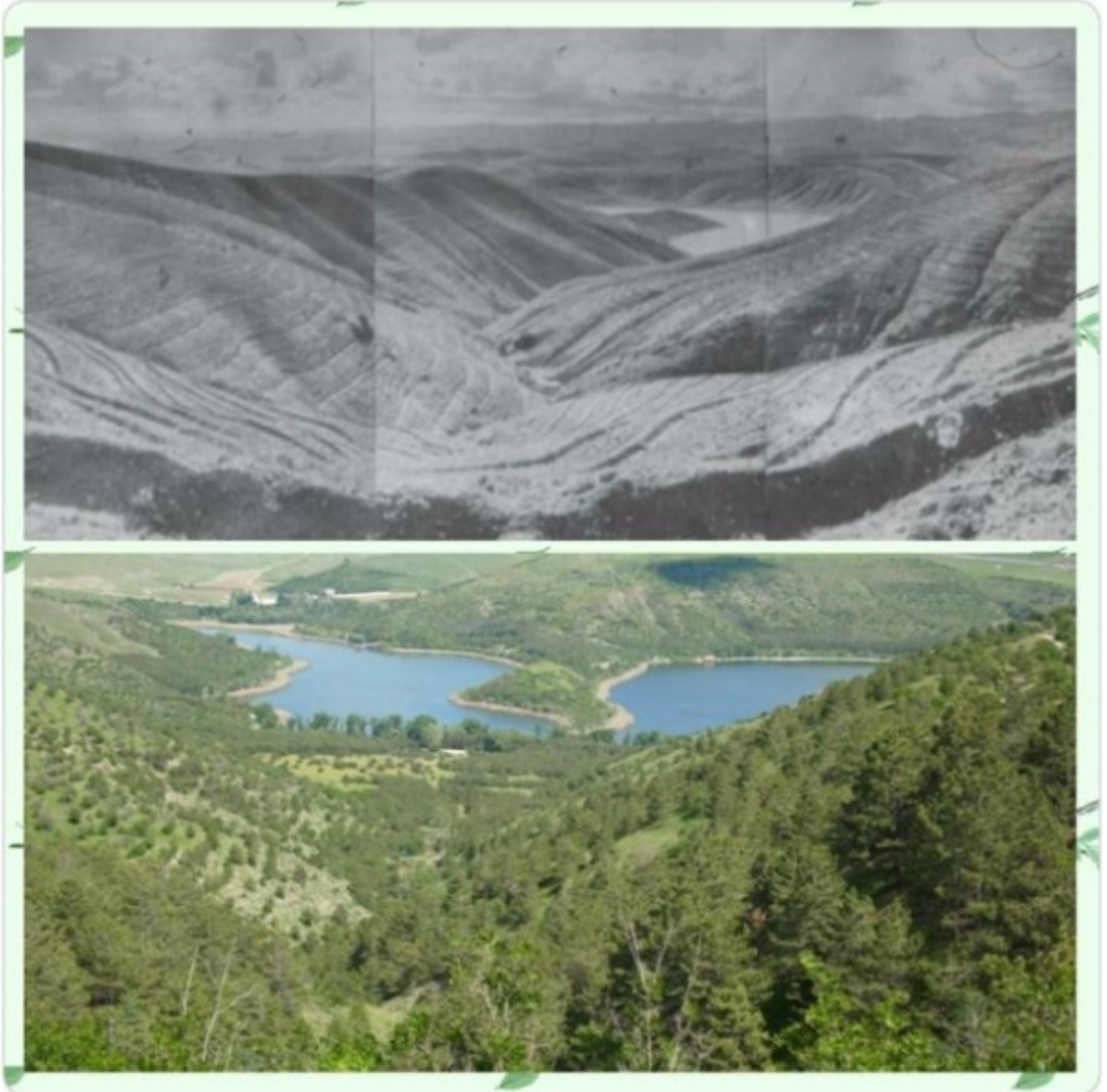
İlk öğrencilerden olan Türel Saranlı'nın bir anısı da şöyle: *'Mimarlık Fakültesi binası henüz inşa halinde, sonbahara yetiştirilmeye çalışılıyor. Diploma töreni onun şu anki otoparkında düzenlenmişti. Bütün gelen öğrencilere, Mimarlık Fakültesi'nin Hazırlık Okulu'na doğru olan tarafında hazırlanmış olan çukurlara 10 tane fidan dikmeye diploma verilmeyeceği ile başlayan bir seferberlik.'*

Şimdilerde kitabımızı alıp bir ağaç altına sığındığımız ya da içinde uzun yürüyüşler yaptığımız güzel ormanımız, zamanında arazi ormanlaştırılmaya elverişli mi, bu kadar ağaç nereden bulunacak, iş gücü yeterli olacak mı gibi kaygıların peşi sıra Yeşil Türkiye Cemiyeti başta olmak üzere birçok kuruluş ve insanların *'Bu kadar fidanı ziyan edeceksiniz, diktiğiniz fidanların %10'u tutarsa ne ala, bu arazi kurak buradan orman yaratacak akli nereden buluyorsunuz...'* söylemleriyle de boğuşularak oluşturulmuştur.

Üniversitedeki Eymir fidanlığı ve Eskişehir yolu fidanlığı geliştirilerek 450.000-500.000 fidan verecek hale getirilmesi, tüm ülkedeki fidanlıklarla temasa geçilip fidan isteklerinde bulunulması ve birçok başka yöntemle daha ağaçlandırma çalışmaları sürdürülmüştür. Fakat şüphesiz içlerinden en ilginç olanı bir gece Bartın Deresi'nden 12 kamyonla kampüse çınar getirme fikridir. Kemal Kurdaş Bartın deresinden devşirilen bu çınarlara 'Bartın Deresi Göçmenleri' adını veriyor. İlerleyen zamanlarda ormanda yaptığı bir yürüyüşte ise '*Göçmenler tam yerleşik olmuşlar.*' ifadesini kullanıyor.

Bu kadar kurak bir bölgeyi inatla yeşillendiren ODTÜ'de, 3 Aralık 1961'de başlanan süreç 1969 sonuna kadar kışın ağaç dikimi, yazın teraslama ve çukur açma gibi ritüellerle 8 yıl devam ettiriliyor. Toplamda yaklaşık 12 milyon ağaç dikilen arazide meşe, badem, idris, çınar, karaçam başta olmak üzere farklı türlerden oluşan bir karma orman oluşturuluyor.

Ağaçlandırılmanın; programlanma, uygulama ve kontrolünü çok iyi planlayan Kurdaş'ın şu anısı tüyleri diken diken ediyor:

" 1965 Ocak'ında Ankara'da çok sert bir kış geçiriyoruz ve ben Orta Amerika devletlerine Şubat ayını kapsayacak bir dış geziye çıkıyorum. Şubat ayında, yurtların önündeki ve gerisindeki tepelere 200-220 bin çam fidanı dikmemiz gerekiyor. Aklım hep bu konuda. Demir bir iradeye ihtiyacım var. Geziye çıkmadan Saryal'ı görüyorum. 'Nuriciğim, biliyorsun ben Orta Amerika'ya gitmek zorundayım. Şubat ayında ise yurtlar çevresine 200-220 bin fidan dikmemiz lazım. Bunu senden bekliyorum. Sen fiilen işin başına geçeceksin. Alaattin'i de tüm ekibini de bütün nefesleri tükenip, yere düşene kadar süreceksin. Bu 200-220 bin fidanı mutlaka diktireceksin. Dönünce sana ilk sorum 'Fidanlar dikildi mi, olacak.'. Nuri tevazü ile 'Pekala.' dedi.

Dış geziye gittim ve bir ay sonra döndüm. Sekterlerim kulağıma bir haber fısıldadılar. Ağaçlama işçilerinden bir-iki kişi donmuş! İçimden 'Demek Saryal ağaçlama ekibini iyi sürmüş.' diyorum. Biraz sonra Nuri de Rektörlük'te görüldü. Döndüğümü duymuş. Bana doğru geliyor. Fakat bir ayağı biraz aksıyor gibi. Ben hemen ilk sorumu patlatıyorum. Daha 'Fidanları...' derken cevabını veriyor: 'Hepsi dikildi Kemal Bey. Bir tane bile kalmadı.'

Tebrik ediyorum, sarılıyorum, yanaklarından öpüyorum. Sonra da 'Ayağına ne oldu? Bana aksıyor gibi geldi.' diyorum. 'Şubat çok soğuktu. Ayak parmaklarım hafif donma tehlikesi geçirdi. Ama iyileşti. Bir-iki işçiyle de sıkıntımız oldu' dedi.

ODTÜ ve onun ormanı işte böyle insanların fedakarlıkları ve demir gibi iradeleriyle kuruldu."

ODTÜ 8 yıl gibi kısa bir sürede, arazisinde en az 12 milyon ağaçlı, güçlü, güzel ve sağlıklı bir orman kurmakla, bir gerçeği Türkiye'nin gözleri önüne sermiştir:

Bilgi, çalışma ve kararlılıkla Orta Doğu'da yeni ormanlar yaratılabilir. Bozkır yeşil bir cennete dönüştürülebilir.

ODTÜ ormanı ile ilgili son bir anısı da Kemal Kurdaş'ın ağzından dinleyelim:

Bir yandan ağaç dikme çalışmaları devam ederken başta Mimarlık Fakültesi olmak üzere diğer binaların da inşasına başlanıyor. 1961 Ağustos ayında yapılan milletlerarası yarışmada üniversitenin Mimarlık Fakültesi ve iki yurt binası projelerini yapma hakkını Altuğ ve Behruz Çinici (Çiniciler) kazanıyor. Geriye kalan binaların projelerini de İnşaat Reisliği üstleniyor fakat yaşanan birtakım problemlerden sonra Mimarlık Fakültesi'nden Mühendislik Fakültesi laboratuvarları (hidrolik ve statik laboratuvarları hariç) da dahil olmak üzere binaların büyük bir kısmı Çiniciler'e devrediliyor. Bu konu ile ilgili Kemal Kurdaş şu sözleri dile getiriyor:

"Diyebilirim ki Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin 7-8 yıl gibi nispeten dar bir sürede, dünyanın en büyük, güzel ve ahenkli bir kampüsüne sahip olmasında, bizim bütün kampüs planlamasını tek bir kafadan çıkarma kararımızın ve bu kararın yürütülmesinin Behruz Çinici gibi iş disiplinine sahip, gerçekten yetenekli bir mimara tevdi edilmesinin büyük ve temel katkıları olmuştur."

1962 yılında bütün inşaat programları, elektrik, telefon, ısı hizmetlerinin yanı sıra Türkiye'de ilk defa atık su ve kanalizasyon arıtma tesisinin kurulmasına karar veriliyor. 1962'den 1969'a kadar geçen sürede toplam 171.200 metrekarelik inşaat

alanı tamamlanıp hizmete açılıyor. 1969 yılına gelindiğinde ise hali hazırda temelleri atılmış yaklaşık 35.000 metrekarelik bir inşaat alanı bulunuyor. Sırası ile 1969'a gelindiğinde inşaatı biten binalar ise şöyle :

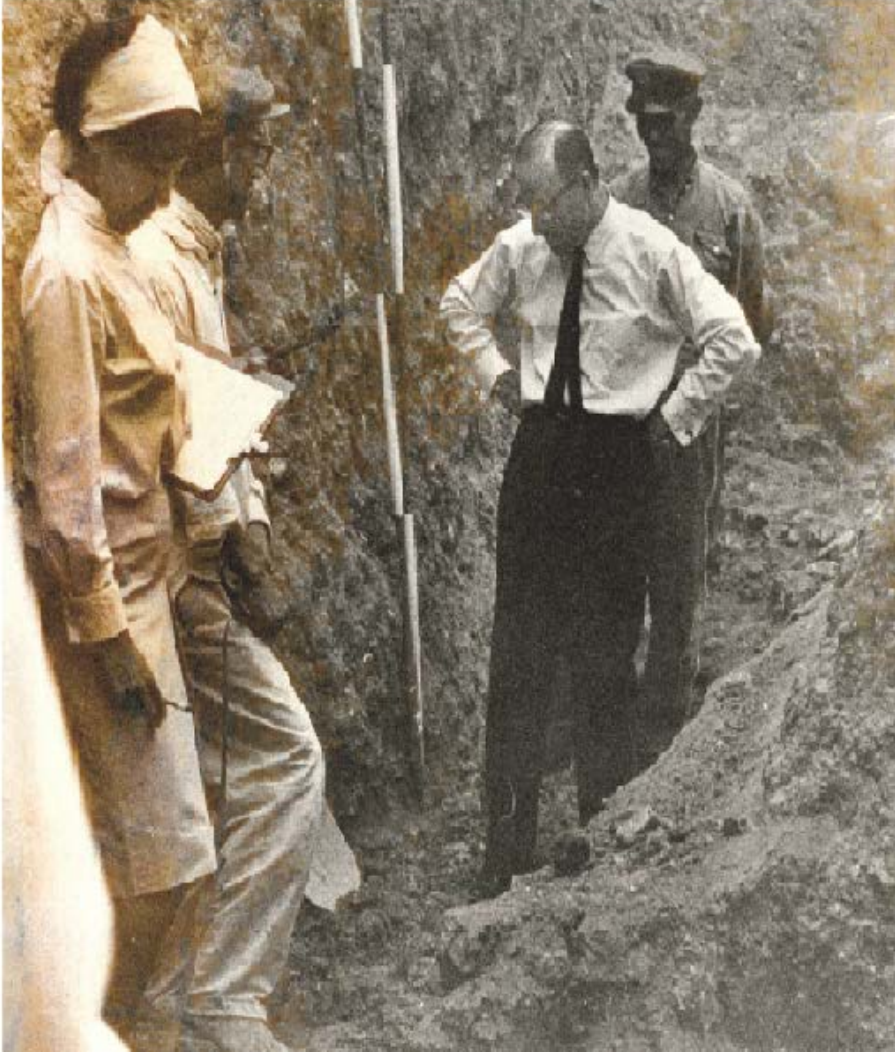
Mimarlık Fakültesi 1963
Kimya Bölümü 1964
Elektrik Mühendisliği A-B-C Blokları 1964
Makine Mühendisliği A-B-C Blokları 1964
Kimya Mühendisliği 1964
Fizik Bölümü 1964
Kafeterya 1964
Maden Mühendisliği 1966
İdari Bilimler Fakültesi 1967
Kütüphane 1967
Spor Salonu 1967
Rektörlük 1968
Metalurji Mühendisliği 1969
Üçlü Amfi 1969

ODTÜ'nün akademik gelişmesine birçok katkı sağlayan bu dönemde, yeni kampüse geçiş ile 1961 başındaki 118 öğretim görevlisi sayısı 836'ya; öğrenci sayısı ise 787'den 6048'e yükseliyor. Ayrıca ODTÜ Kütüphanesi'ndeki kitap sayısı Furuzan Olşen ve Solmaz İzdemir'in de büyük emekleriyle 107.133'e yükseltiliyor. Kitap kaynağının yanı sıra kütüphanenin dünyadaki bilimsel dergi ve yayınlara abone edilmesi kütüphaneyi daha donanımlı hale getiriyor. Bunlara ek olarak büyük çoğunluğu Türkiye'de ilk olan laboratuvarlar örneğin; Karbon 14, Kimya Mühendisliği, Elektrik Mühendisliği, Hidrolik Laboratuvarları kuruluyor. Bu laboratuvarlar eğitim kalitesinde önemli ölçüde fark yaratıyor.

Keban Barajı'nda ilk kazı

Arkeolojik çalışmaların da göze çarptığı bu dönemde, okul arazisi içinde ve Keban-Adıyaman'da yapılan arkeolojik çalışmalar gerek Türkiye gerekse dünya tarihine katkıda bulunuyor. Yalıncağ Köyü'nün eski bir Galat kenti olduğu ortaya çıkıyor, Keban Barajı altında kalacak olan eserleri kurtarma çalışmaları adına Keban Baraj Gölü Altında Kalacak Tarihi Eserleri Kurtarma ve Değerlendirme Komitesi kurularak birçok eser kurtarılıyor ve belki de bu ODTÜ'nün dünyaya kazandırdığı en önemli değer olarak tarihe geçiyor.

K. Kurdaş Prof. Dr. Sevim Buluç ile ODTÜ Frig Nekropolü kazılarını incelerken ODTÜ tarihinde kuruluş döneminin devamı olarak adlandırılan bu süreçte bu kadar çok yeniliğin gerçekleştirilebilmesinde Rektör Kemal Kurdaş'ın Dünya Bankası ve IMF geçmişinin yanında eski Maliye Bakanı olmasının etkisi de göz ardı edilemez.

Belki de bu IMF ve Maliye Bakanlığı geçmişi Kurdaş'ı ilerleyen yıllarda daha da otoriterleştirmeye ve ileri dönüklülüğünü söndürmeye başlıyor. Sene 1967'leri gösterdiğinde Kemal Kurdaş'ın öğrencilerle arası açılmaya, çoğu akademisyenden desteğini kaybetmeye, görev süresinin ilk 5 yılında hiçbir sorun yaşamadığı Mütevelli

Heyeti ile son 3 yıl srtsmeye başlıyor. Bunların üstüne gelen Komer Olayı ve artan bojkotlarla da beraber Kemal Kurdaş artık üniversitede bir misyonunun kalmadığını anlayıp görevinden ayrılmaya karar veriyor.

O günü ise şu sözlerle anlatıyor Kemal Kurdaş:

"21 Kasım ğleden sonra şapkamı alıp üniversiteden ayrıldım. 1961 Kasım'ında niversite arazisine ilk geldiğimde arabamı girişte bırakarak sağ taraftaki tepenin (bugünkü kmpsn olduğu tepe) stnde, YalıncaK Köyü'ne doğru kuzeyden güneye doğru yürümüştüm. şimdi aynı yolu güneyden kuzeye geçiyor ve Eskişehir yoluna doğru iniyordum. Binaların arasından ormana ve ormanda Bilim Ağacı'na doğru.

İsmi benim verdiğim Bilim Ağacı'nın altında biraz dinlendim. Üniversitenin giriş kapısına da hep 'Buradan sadece hoşgörü ve bilim girer.' diye bir yazı koydurmayı hayal ederdim.

Bilim Ağacı'nın altında iim burkuldu. Sonra ormanın içinden biraz daha yürüyerek niversitenin giriş kapısına indim. Arabam orada beni bekliyordu. O gün oradan ayrılırken geriye hiç bakmadım. Çünkü geride neyi bıraktığımı zaten adım gibi biliyordum.

Çağdaş, güçlü bir niversite ve yemyeşil yeni bir dünya..."

NOT: Bilim Ağacı o tarihte giriş kapısında değil ormanın iç kısımlarında bulunuyormuş.

Kaynakça

Kemal Kurdaş, ODTÜ Yıllarım (2004)

Yalçın Brkev, ODTÜ Tarih Direniyor (2016)

Nurettin alışkan, ODTÜ Tarihçe (2002)

Kemal Kurdaş-Gökhan Tan Röportajı, Bozkırda Tek Başına: Kurdaş (2006)

ODTÜ Tarihi: Bölüm 1, Bozkırı Yeşertenler Belgeseli (GİSAM 2006)